

گاو میش به داد بازار گوشت می‌رسد؟

شروین اشیدری: بازار گوشت قرمز ایران در سال‌های اخیر به یکی از حساس‌ترین بخش‌های سبد غذایی خانوار تبدیل شده است؛ بازاری که همزمان از هزینه‌های تولید، قیمت نهاده‌ها، وضعیت دامداری‌ها، واردات، نرخ ارز و قدرت خرید مصرف‌کنندگان تأثیر می‌پذیرد. افزایش هزینه تمام‌شده تولید از یک سو و کاهش توان خرید خانوار از سوی دیگر، معادله‌ای پیچیده برای بازار گوشت ایجاد کرده است؛ به‌گونه‌ای که حتی در دوره‌هایی که عرضه مناسب است، قیمت در سطحی قرار می‌گیرد که بخش قابل توجهی از خانوارها ناچار به کاهش مصرف یا جایگزینی گوشت قرمز با منابع پروتئینی ارزان‌تر می‌شوند.

در این میان، توسعه ظرفیت‌های داخلی و استفاده از گونه‌هایی مانند گاو میش می‌تواند بخشی از راهکارهای بلندمدت برای متنوع کردن تولید گوشت و کاهش فشار بر بازار باشد. گاو میش در ایران سابقه طولانی دارد و به‌ویژه در مناطقی مانند خوزستان، یکی از دام‌های مهم بومی به شمار می‌رود.

چرا گوشت برای خانوارها گران تمام می‌شود؟

دارد. زمانی که قیمت یک منبع اصلی پروتئین افزایش پیدا می‌کند، خانوارها معمولاً چند واکنش نشان می‌دهند: کاهش دفعات خرید، کاهش وزن خرید، حذف برخی اقلام گران‌تر و جایگزینی گوشت قرمز با مرغ، تخم‌مرغ، حبوبات یا سایر منابع پروتئینی.

این تغییر رفتار مصرفی در بلندمدت می‌تواند تقاضای بازار را نیز تغییر دهد. به بیان دیگر، ممکن است بازار از یک سو با افزایش قیمت مواجه باشد اما از سوی دیگر، قدرت خرید واقعی مشتریان کاهش پیدا کند. همین تناقض، یکی از چالش‌های مهم بازار گوشت در ایران است.

نداشته باشد، قیمت نهایی گوشت برای مصرف‌کننده می‌تواند افزایش پیدا کند.

مشکل مهم دیگر، فاصله میان قدرت خرید خانوار و قیمت گوشت است. وقتی درآمد خانوار متناسب با افزایش هزینه مواد غذایی رشد نکند، گوشت قرمز به تدریج از یک کالای مصرف روزمره به محصولی تبدیل می‌شود که خرید آن نیازمند اولویت‌بندی بیشتر در بودجه خانوار است.

■ **کاهش قدرت خرید؛ تهدیدی برای مصرف گوشت**

افزایش قیمت گوشت فقط یک مسئله اقتصادی برای تولیدکننده یا فروشنده نیست؛ بلکه مستقیماً با امنیت غذایی خانوار ارتباط

قیمت گوشت قرمز تنها نتیجه قیمت دام زنده نیست. از مرحله پرورش دام تا زمانی که محصول به دست مصرف‌کننده می‌رسد، مجموعه‌ای از هزینه‌ها در قیمت نهایی اثر می‌گذارد. خوراک، علوفه، دارو، واکسن، نیروی انسانی، حمل‌ونقل، کشتار، بسته‌بندی، نگهداری و توزیع، همگی بخشی از زنجیره قیمت گوشت هستند. در سال‌های گذشته، وابستگی بخشی از تولید دام به نهاده‌های وارداتی نیز باعث شده تغییرات نرخ ارز و هزینه واردات مستقیماً یا با فاصله زمانی بر هزینه تولید اثر بگذارد.

در چنین شرایطی، حتی اگر دامدار افزایش قابل توجهی در حاشیه سود خود

گاو میش؛ ظرفیت کمتر دیده‌شده بازار گوشت

در کنار گاو و گوسفند، گاو میش می‌تواند یکی از ظرفیت‌های مهم تولید محصولات دامی در ایران باشد. این دام به‌خصوص در مناطق گرم و مرطوب کشور سابقه پرورش دارد و خوزستان مهم‌ترین کانون جمعیتی گاو میش در ایران محسوب می‌شود. بر اساس اسناد وزارت جهاد کشاورزی، جمعیت گاو میش کشور بیش از ۲۰۰ هزار رأس برآورد شده و این دام در استان‌های مختلفی از جمله خوزستان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، گیلان، مازندران و گلستان پرورش داده می‌شود. مزیت گاو میش فقط به تولید گوشت محدود نمی‌شود. این دام همزمان ظرفیت تولید شیر و گوشت را دارد و در برخی مناطق، بخش مهمی از اقتصاد خانوارهای روستایی به

پرورش آن وابسته است. در خوزستان نیز بخش قابل توجهی از تولیدات لبنی از گاو میش به دست می‌آید و این دام در تولید گوشت قرمز استان نیز سهم قابل توجهی دارد.

■ **گوشت گاو میش می‌تواند جایگزین بخشی از بازار شود؟**
گوشت گاو میش در ایران هنوز به اندازه گوشت گوسفند و گوساله شناخته‌شده نیست، اما از نظر تولید می‌تواند یک ظرفیت مکمل باشد. ویژگی مهم گاو میش، سازگاری آن با برخی شرایط اقلیمی و توان استفاده از منابع خوراکی متنوع است. اسناد رسمی بخش کشاورزی نیز بر مقاومت و سازگاری این دام و امکان استفاده از آن در نظام‌های مختلف پرورش تأکید کرده‌اند.

شوک‌های قیمتی در بازار

در شمال و شمال غرب کشور به دلیل سرد شدن هوا، تعدیل گله‌ها باید انجام شود.

پوریان افزود: در جنوب و جنوب‌غرب کشور نیز پرواربندی‌ها در حال شکل‌گیری است و کاهش گله‌ها باید اتفاق بیفتد. بنابراین از نظر تولید، شرایط مناسبی داریم.

وی ادامه داد: در هفته‌های گذشته دو جلسه بزرگ در این زمینه برگزار شده و میزان دامی که قرار است در پاییز، به‌ویژه در بخش دام سنگین و گاو میش، وارد چرخه کشتار شود، بالاست. این دام باید به شکلی مدیریت شود که کشتار آن انجام شده و در صورت نیاز ذخیره‌سازی یا خرید تضمینی صورت گیرد تا دامدار متضرر نشود و دام برای مدت طولانی در دامداری باقی نماند.

■ **چرا دام به موقع کشتار نشد؟**

رئیس شورای تأمین‌کنندگان گوشت قرمز گفت: یکی از دلایل افزایش دام آماده کشتار، عدم خروج دام در مقاطع گذشته بوده است. به دلیل شرایط جنگ، بخشی از خروج دام امکان‌پذیر نشد و دام‌هایی که قابلیت کشتار داشتند، در زمان مناسب وارد چرخه کشتار نشدند.

وی افزود: اکنون بخشی از این دام‌ها به یک معضل تبدیل شده‌اند. برای مثال، دام‌های نر و قوچ‌هایی که از سن مناسب کشتار عبور کرده‌اند، نسبت به بره‌های با وزن مناسب، شرایط متفاوتی پیدا کرده‌اند و قیمت آنها نیز کاهش یافته است.

پوریان ادامه داد: در بخش دام سنگین نیز شرایط مشابهی وجود دارد و باید برای دام‌هایی که آماده کشتار هستند، برنامه‌ریزی مناسبی انجام شود.

■ **گاو میش؛ ظرفیت جدید بازار گوشت**

وی با اشاره به افزایش توجه به پرورش گاو میش گفت: گاو میش جزو دام‌های سنگین است و از نظر پرورش با گوساله تفاوت‌هایی دارد. این دام به دلیل شرایط بدنی خود به خنکی نیاز دارد، اما در مناطق گرم کشور مقاومت بسیار خوبی دارد.

پوریان افزود: زیستگاه اصلی گاو میش در بخش‌هایی از ایران، از جمله خوزستان، بوده است. این دام در برابر گرما مقاوم است و گوشت آن نیز از کیفیت مناسبی برخوردار است. در بسیاری از کشورها نیز از گوشت گاو میش استفاده می‌شود و هند و پاکستان از جمله کشورهای مهم در این زمینه هستند.

وی اظهار کرد: در حال حاضر بخشی از نیاز کشور به گوشت گاو میش از این کشورها تأمین می‌شود. در گذشته مطرح بود که

این گوشت بیشتر برای مصارف صنعتی مورد استفاده قرار گیرد، اما بررسی‌ها نشان داد که گوشت گاو میش در مصارف خانوار نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

■ **پیش‌بینی تولید ۱۳۰ هزار تن گوشت گاو میش**

رئیس شورای تأمین‌کنندگان گوشت قرمز با اشاره به ظرفیت داخلی تولید گاو میش گفت: کشور ظرفیت مناسبی برای پرورش گاو میش دارد و این دام با ساختار تولید داخلی هماهنگ است. گاو میش می‌تواند از علوفه داخلی استفاده کند و نسبت به برخی دام‌های دیگر مقاومت بیشتری در برابر بیماری‌ها دارد. وی افزود: در حال حاضر پرواربندی گاو میش در مناطق مختلف کشور در حال توسعه است. در استان‌هایی مانند خوزستان، فارس، ایلام و لرستان، دامداران به سمت پرورش و پرواربندی گاو میش رفته‌اند.

پوریان ادامه داد: دوره پرواربندی گاو میش کوتاه‌تر است، مقاومت آن بالاست و میزان گوشت‌گیری مناسبی دارد. به همین دلیل می‌تواند به عنوان یکی از اقلام سبد پروتئینی کشور، بخشی از نیاز بازار را تأمین کند.

وی گفت: بر اساس پیش‌بینی‌ها، امسال نزدیک به ۱۲۰ تا ۱۳۰ هزار تن گوشت گاو میش در کشور استحصال خواهد شد. این رقم قابل توجه است و در سال‌های گذشته چنین حجمی از تولید وجود نداشته است.

■ **توسعه علوفه داخلی؛ راه کاهش هزینه تولید**

پوریان با اشاره به توسعه تولید علوفه داخلی اظهار کرد: اتفاقات خوبی در زمینه تولید علوفه در جنوب کشور رخ داده است. برای نمونه، در خوزستان حدود ۸ تا ۹ هزار هکتار و حتی در برخی برآوردها نزدیک به ۱۰ هزار هکتار زیر کشت علوفه قرار گرفته است. وی افزود: این میزان تولید رقم قابل توجهی است و استان‌های دیگر نیز در این زمینه در حال حرکت هستند. کاهش هزینه تولید علوفه داخلی می‌تواند زمینه استفاده بیشتر از آن را در پرواربندی دام سنگین فراهم کند.

رئیس شورای تأمین‌کنندگان گوشت قرمز تأکید کرد: وابستگی به نهاده‌های وارداتی همواره یکی از مشکلات بخش تولید بوده است. بنابراین باید به سمت توسعه تولید علوفه پایه در داخل کشور حرکت کنیم؛ چراکه هزینه آن نسبت به علوفه وارداتی کمتر است.

وی ادامه داد: در سال‌های گذشته به دلیل پایین بودن قیمت نهاده‌های وارداتی، تولید علوفه داخلی از جذابیت کافی برخوردار

واردات گوشت قرمز در ایران همواره یکی از ابزارهای مورد استفاده برای تأمین بخشی از نیاز بازار و کنترل فشار قیمتی بوده است. گوشت وارداتی می‌تواند در مقاطع کمبود یا افزایش شدید قیمت، نقش ضربه‌گیر را برای بازار داخلی ایفا کند؛ اما واردات نیز به نرخ ارز، هزینه حمل‌ونقل، شرایط تجارت خارجی و سیاست‌های تنظیم بازار وابسته است.

از سوی دیگر، اتکای بیش از اندازه به واردات نمی‌تواند راه‌حل دائمی باشد. تولید پایدار داخلی نیازمند آن است که دامدار بتواند با هزینه قابل پیش‌بینی فعالیت کند و در مقابل، مصرف‌کننده نیز توان خرید محصول نهایی را داشته باشد.

بنابراین سیاست‌گذاری در بازار گوشت باید میان دو هدف تعادل ایجاد کند: حفظ صرفه اقتصادی تولید برای دامدار و حفظ قدرت خرید برای مصرف‌کننده.

نبود و دامداران تمایل زیادی به صرف هزینه برای تولید داخلی نداشتند. اما با افزایش قیمت نهاده‌های وارداتی، تولید علوفه داخلی توسعه پیدا کرده و این اتفاق می‌تواند به کاهش هزینه‌های تولید کمک کند.

■ **قیمت دام زنده گاو میش**

پوریان درباره قیمت گاو میش زنده نیز گفت: گاو میش نر درجه یک با وزن حدود ۴۵۰ تا ۵۰۰ کیلوگرم، در محدوده ۴۸۰ تا ۵۰۰ هزار تومان به صورت زنده معامله می‌شود.

وی افزود: گوشت گاو میش از نظر ویژگی‌های کیفی، گوشت مناسبی است و می‌تواند در کنار گوشت گوساله در سبد مصرفی خانوار قرار گیرد.

رئیس شورای تأمین‌کنندگان گوشت قرمز در پایان تأکید کرد: باید تمرکز اصلی بر کاهش هزینه‌های تولید باشد و یکی از راه‌های مهم برای این کار، توسعه کشت علوفه در داخل کشور است. توسعه تولید علوفه داخلی می‌تواند وابستگی به نهاده‌های وارداتی را کاهش دهد و در نهایت به مدیریت بهتر هزینه تولید گوشت قرمز کمک کند.

سخن پایانی

بازار گوشت ایران امروز تنها با مسئله «گرانی» روبرو نیست؛ مسئله اصلی، ایجاد تعادل میان تولید، قیمت و قدرت خرید است. افزایش قیمت بدون افزایش قدرت خرید، مصرف را کاهش می‌دهد و کاهش مصرف نیز در بلندمدت می‌تواند بازار تولید را تحت تأثیر قرار دهد. راه‌حل پایدار، صرفاً واردات یا قیمت‌گذاری دستوری نیست. کاهش هزینه تولید، توسعه علوفه داخلی، اصلاح زنجیره توزیع، افزایش بهره‌وری دامداری‌ها و استفاده از ظرفیت‌هایی مانند گاو میش می‌تواند مسیر متفاوتی برای بازار گوشت ایجاد کند. گاو میش به‌عنوان یک دام بومی و سازگار با بخش‌هایی از اقلیم ایران، ظرفیت مهمی است که هنوز تمام توان اقتصادی آن مورد استفاده قرار نگرفته است. اگر توسعه پرورش، اصلاح نژاد و بازار مصرف این دام همزمان دنبال شود، گوشت گاو میش می‌تواند از یک محصول کمتر شناخته‌شده به یکی از اجزای مهم‌تر سبد گوشت قرمز کشور تبدیل شود.